

Присяжнюк О.М.

Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського

«ТОВАРИСТВО ЗАХИСТУ СТАРОВИННИХ БУДІВЕЛЬ» ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ОСНОВНІ РИСИ ДІЯЛЬНОСТІ

В останній третині XIX століття проти знищення об'єктів національної культурної спадщини Великобританії виступило «Товариство захисту старовинних будівель», що було засноване в Лондоні в березні 1877 року. Програмну базу практичної діяльності Товариства становив його Маніфест, основою якого була концепція мистецтвознавця, художника і соціального реформатора Вільяма Морріса. Суть Маніфесту зводилася до таких трьох основних положень: необхідність відмови від реставрації та заміна її консервацією пам'ятника з подальшим його періодичним ремонтом з метою зменшення ступеня фізичного зносу будівлі; культурно-історична ідентифікація старовинних будівель як виключно пам'ятників давнього мистецтва, що застосовувало методи, які відійшли в минуле; необхідність зберігати все, що має художню, живописну цінність, що створено в минулі століття та має історичний інтерес.

Члени Товариства були адептами культу автентичності, постійно акцентуючи увагу на тому факті, що будь-який архітектурний твір є продуктом певної історичної епохи та конкретного художнього задуму. Отже, члени Товариства вважали, що реставрація призводить до втрати будівлею її історичної автентичної цілісності. Старовинні будівлі, будучи джерелами конкретних історичних асоціацій, виконують важливу культурно-мнемотичну функцію. Збережені в автентичному вигляді, вони покликані впливати на морально-патріотичне та художньо-естетичне виховання майбутніх поколінь.

Безперервне функціонування Товариства захисту старовинних будівель з моменту його заснування у 1877 році довело його ефективність як інституту охорони культурної спадщини. Нині Товариство продовжує займатися моніторингом об'єктів національної архітектурної спадщини Великобританії, а також реалізує проекти з ремонту та консервації пам'яток архітектури, які перебувають як у державній, так і в приватній власності. У своїй практичній діяльності Товариство продовжує керуватися основними принципами теорії консервації пам'яток архітектури, розробленої його засновниками ще в останній третині XIX століття, відкидаючи реставраційні технології, що ведуть до втрати старовинним будинком його автентичності, і наполягаючи на використанні на противагу реставрації відтворюючого ремонту об'єктів архітектурної спадщини.

Ключові слова: Товариство захисту старовинних будівель, охорона культурної спадщини, пам'ятка, філантроп, вікторіанська епоха, реставрація, консервація, автентичний вигляд.

Постановка проблеми. У вікторіанську епоху негативні наслідки активного промислового розвитку та збільшення масштабів урбанізаційних процесів у Великобританії призвели до формування серйозних екологічних та культурних проблем як в ряді міських, так і в сільських районах країни. Саме в цей період британської історії фактично вперше виникла необхідність професійної цілеспрямованої діяльності по збереженню національної культурної архітектурної спадщини.

Інтенсифікація будівництва нових промислових та житлових об'єктів, прискорена промисловим переворотом та збільшенням чисельності міського населення, нерідко супроводжувалася

знищенням старовинних будівель з високим ступенем фізичного зносу, що представляли собою історико-культурну цінність (в основному, споруди середньовічної архітектури, але також деякі будівлі XVII століття). У процесі розширення мережі залізниць в ряду випадків також виникала необхідність знесення окремих старовинних будівель з метою прокладення нових шляхів. Наприклад, в середині XIX століття ведення нового залізничного будівництва зажадало знесення старовинного норманського замку та його огорожі в місті Ньюкаслі-на-Тайні, що, однак, не було здійснено завдяки втручання міського товариства антикварів [1, с. 80–81].

У другій половині XIX століття серйозній реконструкції, а в окремих випадках й повному зносу, були піддані багато старовинних англіканських храмів в ході так званого руху «вікторіанської реставрації», яка, в свою чергу, зазнала сильний вплив Трактаріанського, або Оксфордського руху – руху серед англікан високої Церкви за релігійне відродження Церкви Англії. Практичний вплив Трактаріанського руху на церковне життя Великої Британії другої половини XIX століття полягав у спробі реформи спрощених ритуалів і оздоблення англійських протестантських храмів, привнесення до церкви більшого символізму та релігійної емоційності. Тяжіння церковної архітектури до символізму призвело до відродження в її контексті готичного стилю. Загалом, рух «вікторіанської реставрації» полягав в архітектурному оновленні англіканських церков. Це здійснювалося за допомогою надання їм стилістичних особливостей так званої англійської середньовічної «прикрашеної» готики, а також за рахунок часткової, а іноді й повної перебудови храмів з метою збільшення їх внутрішньої місткості для віруючих. Здійснення деяких проєктів «вікторіанської реставрації» привело, однак, до того, що багато об'єктів старовинної британської церковної архітектури серйозно постраждали [3, с. 33]. Архітектори цього руху, по-перше, часто повністю знищували автентичний вигляд екстер'єрів та інтер'єрів будівель, а по-друге, у разі виявлення високого ступеня фізичного зносу будівлі приходили до висновку про необхідність знесення храму та будівництва на його місці нової споруди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну базу дослідження склали праці Вільяма Морріса, перш за все «Маніфест» Товариства захисту старовинних будівель [7], листи в журнал «The Athenaeum» [9] та газету «The Times» [6].

Для створення загального уявлення про охорону культурної спадщини у вікторіанську епоху були використані окремі праці, присвячені розумінню тогочасними англійцями руху історичного процесу [1]. Також цікавий фактичний матеріал був наданий статтями Л. Кичанової та О. Михайлової про вікторіанський «home» як відображення британського менталітету [3; 4].

Аналіз кількісного внеску Товариства захисту старовинних будівель в збереження пам'яток від «деструктивної» реставрації наведений згідно зі статистичними даними, що приводить мистецтвознавець Дженні Вест [10].

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати історію виникнення та основні риси

діяльності «Товариства захисту старовинних будівель» у контексті суспільно-політичних змін вікторіанської Англії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останній третині XIX століття проти знищення об'єктів національної архітектурної спадщини Великої Британії в умовах здійснення нового будівництва на території старовинних поселень і в ході «вікторіанської реставрації» виступив ряд діячів британської культури того часу на чолі з відомим мистецтвознавцем, художником і соціальним реформатором Вільямом Моррісом. У березні 1877 року в своєму листі в журнал «The Athenaeum» Морріс висловив протест щодо реставрації Тьюксберійського абатства в графстві Глостершир, проведеної архітектором Джорджем Гілбертом Скоттом, і запропонував заснувати нову інституцію охорони культурного надбання – Товариство захисту старовинних будівель. Згідно з ідеєю Морріса мета цього товариства повинна була полягати в охороні старовинних пам'яток, в тому числі від будь-якої «реставрації», і передбачала не просто збереження пам'ятника від негативного впливу природних умов, а й серйозне втручання в його автентичний вигляд [9, р. 326]. В іншому своєму листі в газету «The Times» від 17 квітня 1878 року Морріс описав складну ситуацію, пов'язану з руйнуванням лондонських архітектурних пам'яток: «Запит, зроблений лордом Хотон у палаті лордів у четвер, змусив лондонського єпископа визнати, що план масового знесення міських церков, запропонований кілька років тому, неухильно реалізується. Чотири інших церкви повинні бути принесені в жертву цьому величезному місту з його несмаком і поклонінням мамоні» [6, с. 459]. Товариство захисту старовинних будівель було засновано в Лондоні у березні 1877 року. В організаційний комітет Товариства увійшли Вільям Морріс, архітектор Філіп Вебб, а також Джордж Вордл – менеджер приватної компанії Морріса з виробництва предметів декоративно-прикладного мистецтва. У 1878 році Товариство отримало власний офіс на лондонській Бакінгем стріт.

Програмну основу практичної діяльності Товариства склав його Маніфест, опублікований у 1877 році. Особливий внесок в розробку Маніфесту вніс Вільям Морріс. В основу цього програмного документа фактично лягла концепція самого Морріса зі збереження пам'яток архітектури. Суть Маніфесту зводилася до наступних трьох основних положень. По-перше, необхідність відмови від реставрації та заміна її консерва-

цією пам'ятника з подальшим його періодичним ремонтом з метою зменшення ступеня фізичного зносу будівлі. Як зазначає Вільям Морріс, реставрація – це «дивна та надзвичайно згубна ідея, бо ... визнається можливим знищити в будівлі ті чи інші сліди історії, інакше кажучи – сліди життя самої будівлі, а потім в якийсь довільний момент зупинитися» [7, с. 402]. По-друге, культурно-історична ідентифікація старовинних будівель як виключно пам'ятників «колишнього мистецтва, що застосовувало методи, які відійшли в минуле». Звідси, в свою чергу, автори приходять до висновку про неможливість для сучасного мистецтва «вторгтися в них, одночасно їх не руйнуючи». По-третє, необхідність зберігати все, що «художньо, живописне, істотно, що створено в минулі століття та має історичний інтерес» [7, с. 403–404].

Відмова Морріса та членів Товариства від реставрації була обумовлена двома основними причинами. По-перше, Морріс та інші члени Товариства були adeptами культу автентичності, постійно акцентуючи увагу на тому факті, що будь-який архітектурний твір є продуктом певної історичної епохи та конкретного художнього задуму. Таким чином, члени Товариства вважали, що реставрація призводить до втрати будівлею її історичної автентичної цілісності. По-друге, на думку Морріса, старовинні будівлі, будучи джерелами конкретних історичних асоціацій, виконують важливу культурно-мнемотичну функцію. Збережені в автентичному вигляді, вони покликані впливати на морально-патріотичне та художньо-естетичне виховання майбутніх поколінь. Слід зазначити, що культ автентичності старовинних будинків не був новим для XIX століття і мав на той час досить багату історію в європейській культурі. Зокрема, як зазначає мистецтвознавець Кріс Міле, таких художників кінця XVIII – першої половини XIX ст., як Джозеф Меллорд Вільям Тернер, Джон Селл Котман і Семюель Праут, об'єднувало загальне уявлення про естетичну цінність будівлі, що поступово приходять в занепад, і людині як свідка «життя» будівлі на її відповідному етапі [8, с. 34].

Товариство здійснювало проекти зі збереження об'єктів архітектурної спадщини переважно в провінційних містах та сільській місцевості. У Лондоні число старовинних будівель, так чи інакше не порушених реставрацією або перебудовою, було невелике. Ця обставина була зумовлена двома причинами: наслідками Великої Лондонської пожежі, що знищила близько 13 500 будинків та більше 80 церков, а також зносом ряду старовинних будівель у зв'язку з активним веденням нового будів-

ництва в британській столиці. Верхня межа віку старовинних будівель з ініціативи Філіпа Вебба була визначена Товариством 1700 роком. Вебб досить високо цінував архітектуру класицизму, у зв'язку з чим запропонував Товариству включити також в число досліджуваних об'єктів старовинної архітектури, поряд із середньовічними будинками, кращі архітектурні твори епохи класицизму (перш за все, роботи Крістофера Рена).

Управлінська структура Товариства мала метропольний характер. Всіма проектами Товариства за межами британської столиці керував його центральний офіс, розташований в Лондоні. Організація професійної діяльності Товариства з виявлення старовинних будівель, які підлягають консервації, неодноразово змінювалася протягом усього періоду його існування, що було обумовлено збільшенням кількості кампаній по збереженню архітектурної спадщини. Товариство захисту старовинних будівель було недержавною світською громадською організацією. І хоча в його склад входили окремі представники клерикального стану, Товариство не підтримувала постійних зв'язків з ієрархами Англійської церкви, а діяльність його на території Великобританії була організована відповідно на рівні графств, а не єпархій [2, с. 317].

Ключова проблема професійної діяльності товариства як недержавної організації полягала у відсутності в нього реальних важелів адміністративного контролю щодо питань збереження об'єктів архітектурної спадщини. Тому основні способи протидії проектам реставрації, перебудов та знесення старовинних будівель, що практикувалися Товариством, полягали у веденні полеміки щодо цих проектів на сторінках британських періодичних видань, а також особистому зверненні до архітекторів – авторів проектів реставрації та, якщо мова йшла про реставрацію релігійних споруд, зверненні до настоятелів відповідних храмів та монастирів.

Первинна система збору Товариством інформації про проекти реставрації та перебудови старовинних архітектурних об'єктів полягала в добірці відповідних заміток в періодичних виданнях. Однак вже до 1879 року подібна система довела свою неефективність, тому що деякі замітки в журналах і газетах були засновані на помилковій інформації. У 1879 році Товариство стало ініціатором створення інституту місцевих кореспондентів. Кореспонденти Товариства, які проживали на території різних графств, займалися підтвердженням або спростуванням запитів,

які надходили з центрального офісу організації, про підготовку ряду старовинних будівель у відповідних графствах до реставрації, перебудову чи знесення, а також у низці випадків самостійно представляли подібну інформацію, якою центральний офіс не володів. У число кореспондентів Товариства увійшли представники найрізноманітніших професій, які усвідомлювали необхідність цілеспрямованої діяльності щодо збереження пам'яток національної архітектури: художники, архітектори, історики, письменники, поети, літератори, журналісти, священнослужителі, вчені. Внутрішня структура Товариства неодноразово змінювалася у зв'язку зі збільшенням кількості реалізованих ним проєктів. Спочатку ведення всіх кампаній Товариства здійснював Головний комітет. У 1879 році були засновані три постійних підкомітети: реставраційний, фінансовий та зарубіжний. Ці підкомітети проіснували до 1882 року, коли вони були знову об'єднані з Головним комітетом.

Характеризуючи діяльність закордонного комітету, можна відзначити, що він був створений у 1879 році у зв'язку з початком ведення Товариством кампаній проти реставрації, перебудови та знесення пам'ятників архітектури в інших європейських країнах, Середньому Сході, а також британських колоніях. У числі найбільш значних зарубіжних кампаній Товариства можна виділити кампанію проти реставрації собору Сан-Марко у Венеції (реставрацію собору проводив наприкінці XIX ст. архітектор Джованні Баттіста Медуна), кампанію по консервації пам'яток архітектури періоду правління мамлюків (1250–1517) в Єгипті та старовинних будівель в індійському місті Біджапур, а також кампанію проти знесення унікального середньовічного кварталу в місті Фамагуста на Кіпрі. З метою ведення кампаній проти реставрації або перебудови особливо цінних об'єктів архітектурної спадщини Товариством також періодично засновувалися спеціальні тимчасові підкомітети. Наприклад, в останній чверті XIX століття Товариством були створені спеціальні підкомітети по керівництву кампаніями проти реставрації Вестмінстер-голу в Лондоні і собору Сан-Марко у Венеції. До 1890 року Товариство займалося в основному проведенням кампаній проти реставрації та перебудови старовинних британських храмів та монастирів. Так, Товариство провело кампанії проти реставрації Трурського собору (графство Корнуолл), церкви в Північному Фродінхемі (графство Йоркшир), абатства Сент-Олбанс (графство Хартфордшир), церкви в Черрі-Хінтоні (графство Кембриджшир),

собору в Саутвеллі (графство Ноттінгемшир), собору в Норвічі (графство Норфолк), церкви в Іртлінгборо (графство Нортхемптоншира) та ряду інших [2, с. 318].

З початку 1890-х років у зв'язку з поступовим скороченням масштабів «вікторіанської реставрації» Товариство стало розширювати інший напрямок своєї діяльності – з проведення кампаній проти «деструктивної» реставрації, перебудови, реконструкції або знесення старовинних світських будівель. У числі останніх переважали витвори домашньої архітектури, але також Товариство опікувалося проблемами презервації старовинних фортець, мостів, ратуш та інших світських будівель. Однак проводити кампанії проти перебудов, реконструкцій та знесення житлових будинків, що знаходилися в приватній власності, Товариству виявилось складніше в порівнянні з аналогічними кампаніями щодо англіканських храмів та монастирів, підконтрольних єдиному власнику – Англіканській Церкві. Згідно зі статистичними даними, що наводить мистецтвознавець Дженні Вест, в перші двадцять років свого існування (з 1877 по 1896 роки) Товариство здійснило спроби запобігання реставрації, знесення та реконструкції порядку 1944 приватних будівель на території Британських островів і за кордоном. При цьому світські споруди становили 20% від цього загального числа, інші 80% – витвори церковної архітектури [10, с. 317].

Окремі кампанії, що проводились Товариством, мали успіх, інші зазнавали невдачі. Сприятливий або негативний результат проведення Товариством кампаній залежав, по-перше, від остаточного рішення власника будівлі про доцільність, або, навпаки, відсутність необхідності її реконструкції або знесення, а, по-друге, від характеру соціальних дискусій на сторінках періодичних видань щодо проблем презервації пам'ятників архітектури. У 1880–1881-х років Товариству, наприклад, вдалося запобігти знесенню Одлі Гауса в Солсбері, будівництво якого датується XV століттям, проте в той же самий час, на початку 1880-х років, спроба Товариства запобігти реставрації Собору Святого Албана в Сент-Олбансі зазнала невдачі. При цьому вказати загальну кількість будівель, реставрації, перебудові або знесенню яких у вікторіанську епоху вдалося запобігти завдяки втручання Товариства, неможливо за браком історичних джерел, що містять подібні відомості. В цьому випадку можна лише вказати на основі збережених протоколів засідань і річних звітів Товариства сукупне

число архітектурних об'єктів, проти реставрації, знесення або реконструкції яких, так чи інакше, виступало Товариство захисту старовинних будівель. Як уже зазначалося вище, за підрахунками Дженні Вест, загальне число подібних об'єктів за період із 1877 по 1896 рр. становило 1944.

З кінця 1880-х років Товариство стало здійснювати проекти з відновлювального ремонту старовинних будівель, який члени Товариства протиставляли «деструктивній» реставрації. Технології проведеного Товариством ремонту старовинних будівель були розроблені такими британськими архітекторами, як Філіп Вебб, Детмар Джеллінгс Блоу, Вільям Вейр, Ернест Барнслі, Альфред Хоар Пауелл. На початку ХХ століття основи цих технологічних розробок були викладені в випущених комітетом Товариства «Примітках до ремонту старовинних будівель» («Notes on the Repair of Ancient Buildings», 1903) [2, с. 319].

Проекти архітекторів Товариства з ремонту старовинних будівель полягали в проведенні відновлювальних робіт, спрямованих на зменшення ступеня фізичного зносу об'єктів старовинної архітектури, але не повне відновлення їхнього початкового історичного вигляду, як це зазвичай відбувається внаслідок застосування реставраційних технологій. Ремонт будівлі міг включати роботи зі зміцнення його фундаменту, заповнення тріщин та порожнин в його стінах спеціальним вапняним розчином або портлендським цементом із додаванням гравію та битої цегли, а також у низці випадків – роботи з відновлення кам'яної кладки. З метою збереження автентичного вигляду будівлі нахилені стіни не перебудовувалися, а підпирали спеціальними брусами. На противагу реставраторам архітектори Товариства не відновлювали пошкоджені або загублені елементи автентичного декоративного оформлення будівлі, а заповнювали відповідні порожнини, що утворилися в стінах, вапняним розчином або спеціальною плиткою, виготовленою ручним способом. Наприкінці ХІХ ст. Товариством було проведено ремонт ратуші в Ексетері (графство Девон), Лейк Гауса поблизу Солсбері (графство Вілтшир), церков в Егльвіс-Бруісі (графство Гламорганшир), Іст-Нойлені (графство Вілтшир), Егльвіс-Камміні (графство Кармартеншир), Вілбі (графство Норфолк), а також низки інших будівель у британських містах і селах [2, с. 320].

Слід зазначити, що в вікторіанську епоху Товариство захисту старовинних будівель не було єдиною недержавною охоронною організацією в Великобританії, яка займалася збереженням

пам'яток архітектури. Охороною об'єктів старовинної архітектури займалися також британські суспільства антикварів, Асоціація Кокберна в Единбурзі та Національний траст. Однак практична діяльність цих організацій часто вступала в протиріччя з теорією консервації Товариства та технологією роботи його архітекторів. Найбільш значними в вікторіанську епоху були такі товариства британських антикварів: Лондонське товариство антикварів, Товариство антикварів Шотландії, Товариство антикварів міста Ньюкасла-на-Тайні. Також вивченням старожитностей займалося Йоркське філософське товариство [5, с. 169].

У своїй діяльності щодо охорони культурної спадщини ці товариства не виключали можливості використання реставраційних технологій, а в низці випадків і реконструкції старовинних будівель із метою їхнього пристосування під нові технічні потреби. Також під час «реставрації» будівлі могли надаватися якісно нові стилістичні риси. Наприклад, в ході «реставрації» ратуші в Ньюкаслі-на-Тайні, будівництво якої датується ХІV ст., екстер'єру будівлі були додані характерні риси класицизму. До діяльності Товариства захисту старовинних будівель була близька діяльність Асоціації Кокберна, заснованої у 1875 році в Единбурзі та названої на честь шотландського юриста і судді Генрі Кокберна, який виступав за збереження ряду архітектурних пам'яток та історичних природних ландшафтів Единбурга.

Також діяльності Товариства була близька практична діяльність Національного трасту, заснованого у 1894 році філантропами Октавією Хілл, Робертом Хантером і Кеноном Хардвіком Ронслі. Асоціація Кокберна та Національний траст, як і Товариство захисту старовинних будівель, прагнули до збереження автентичного вигляду старовинних архітектурних об'єктів. Однак Асоціація та Національний траст, на відміну від Товариства, не виключали можливість використання реставраційних технологій з метою відновлення в повному обсязі початкового історичного вигляду екстер'єрів та інтер'єрів пам'яток архітектури. Ця обставина суперечила теорії консервації Товариства захисту старовинних будівель, згідно з якою реставрація призводить до втрати будівлею її автентичності [2, с. 322]. Діяльність Національного трасту по збереженню об'єктів архітектурної спадщини, на відміну від аналогічній діяльності Товариства захисту старовинних будівель, полягала в придбанні у власність трасту пам'яток архітектури з метою їх подальшої консервації

або реставрації. З огляду на початкову нестачу бюджетних коштів Національний траст як благодійна організація ставав, на відміну від Товариства, практично бездіяльним у справі запобігання перебудови або знесення великих пам'ятників архітектури, що коштували або занадто дорого, або взагалі не підлягали продажу. Отже, наприкінці XIX – на початку XX століття діяльність Національного трасту полягала в основному у придбанні невеликих старовинних сільських котеджів, які представляли собою пам'ятники традиційної англійської архітектури.

Висновки. Безперервне функціонування Товариства захисту старовинних будівель із моменту його заснування у 1877 році довело його ефектив-

ність як інституту охорони культурної спадщини. Нині Товариство продовжує займатися моніторингом об'єктів національної архітектурної спадщини Великобританії, а також реалізує проекти з ремонту та консервації пам'яток архітектури, які перебувають як у державній, так і в приватній власності. У своїй практичній діяльності Товариство продовжує керуватися основними принципами теорії консервації пам'яток архітектури, розробленої його засновниками ще в останній третині XIX століття, відкидаючи реставраційні технології, що ведуть до втрати старовинним будинком його автентичності, і наполягаючи на використанні на противагу реставрації відтворюючого ремонту об'єктів архітектурної спадщини.

Список літератури:

1. Брискина А.А. Концепция истории в викторианскую эпоху. *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология.* 2008. №2. С. 79–85.
2. Ильин А.В. Деятельность Лондонского Общества защиты старинных зданий в викторианскую эпоху. *Преподаватель XXI ВЕК.* 2013. №4. С. 316–323.
3. Кычанова Л.С. Викторианский «home» как отражение британского менталитета. *Вестник научной ассоциации студентов и аспирантов исторического факультета Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета.* 2008. №1(14). С. 31–35.
4. Михайлова Е.М. Английский дом середины XIX – начала XX вв. как отражение ценностей Викторианской эпохи. *Genesis: исторические исследования.* 2017. №10. С. 161–170.
5. Михайлова Ю.Ю. Деятельность Общества антиквариетов Лондона в контексте английской реставрационной практики XVIII века. *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств.* 2016. №1(26). С. 169–172.
6. Моррис У. Разрушение городских церквей: письмо редактору «Таймс», 17 апреля 1878 года. *Моррис У. Искусство и жизнь: избранные статьи, лекции, речи, письма / сост. А.А. Аникст.* Москва : Искусство, 1973. С. 459–461.
7. Моррис У. Манифест общества защиты старинных зданий. *Моррис У. Искусство и жизнь: избранные статьи, лекции, речи, письма / сост. А.А. Аникст.* Москва : Искусство, 1973. С. 401–404.
8. Miele Ch. Morris and Conservation. From William Morris : Building Conservation and the Arts and Crafts Cult of Authenticity, 1877–1939 / ed. by Ch. Miele. New Haven; Lnd.: Yale University Press, 2005. P. 30–65.
9. Morris W. Society for the Protection of Ancient Monuments. *The Athenaeum: A Journal of English and Foreign Literature, Science, the Fine Arts, Music and the Drama,* 1877. №2576. P. 326.
10. West J. The Society for the Protection of Ancient Buildings, 1877–96: Committee, Membership and Casework. From William Morris: Building Conservation and the Arts and Crafts Cult of Authenticity, 1877–1939 / ed. by Ch. Miele. New Haven; Lnd.: Yale University Press, 2005. P. 299–322.

Prysiazhniuk O.M. THE BRITISH “SOCIETY FOR THE PROTECTION OF ANCIENT BUILDINGS”: FEATURES OF THE ACTIVITY

In the last third of the nineteenth century, the Society for the Protection of Ancient Buildings, which was founded in London in March 1877, opposed the destruction of objects of national cultural heritage in Great Britain. The program basis for the practical activity of the Society was its Manifesto, which was based on the concept of art critic, artist and social reformer William Morris. The essence of the Manifesto boiled down to the following three main provisions: the need to refuse the restoration and replace it with the preservation of the monument with its subsequent periodic repair in order to reduce the degree of physical deterioration of the building; cultural and historical identification of ancient buildings as being exclusively monuments of former art that used methods that have receded into the past; the need to preserve everything that is artistic, picturesque, essential, created in the past centuries and of historical interest.

The members of the Society were adherents of the cult of authenticity, constantly emphasizing the fact that any architectural work is the product of a particular historical era and a particular artistic endeavor. Thus, members of the Society believed that the restoration would result in the loss of the building's historical authen-

tic integrity. Ancient buildings, being sources of specific historical associations, perform an important cultural and mnemonic function. Preserved in authentic form, they are intended to influence the moral-patriotic and artistic-aesthetic education of future generations.

The continuous functioning of the Society for the Protection of Ancient Buildings since its foundation in 1877 has proved its effectiveness as an institution for the protection of cultural heritage. Nowadays, the Society continues to monitor the objects of national architectural heritage of Great Britain, as well as realizes projects for the repair and conservation of architectural monuments, both publicly and privately owned. In its practical activity, the Society continues to be guided by the basic principles of the theory of conservation of architectural monuments, developed by its founders in the last third of the XIX century, rejecting the restoration technologies that lead to the loss of the old house of its authenticity, and insisting on the use of anti-reclamation architectural heritage.

Key words: *Society for the Protection of Ancient Buildings, cultural heritage, monument, philanthropist, Victorian era, restoration, conservation, authentic look.*